

Brabantse Broddels. **Durk, de Neandertaler.**

Door Anton van der Lee

N Na 70 jaar staat nog steeds niet vast, op welke dag ik eigenlijk ben geboren. De Burgerlijke Stand van de gemeente Loon op Zand houdt het op 2 januari 1936, maar het doopboek van de parochie St. Jan's Onthoofding vermeldt onvoorwaardelijk, dat ik al op 1 januari ben gedoopt, thuis weliswaar. Vanwaar die discrepantie? Wel, door omstandigheden had iedereen erop gerekend dat ik dood geboren zou worden en toen ik desondanks bleek te leven, werd met grote voortvarendheid een nooddoop uitgevoerd. En in al die paniek had niemand op de klok gekeken: het was ergens rond middernacht....

Wat ervan zij: op 2 januari 1986 vierde ik mijn vijftigste verjaardag en toen ik die morgen buiten keek, stond er voor het raam van de woonkamer een levensgrote Neandertaler bij wijze van Abraham. Mijn Betty had dat bekookstofd met Ton van Grunsvan en die had er iets bijzonders van gemaakt. De pop was gekleed in echt bont en er waren twee pruiken aan gewaagd om onze oermens niet alleen van een flinke haardos te voorzien, maar ook om borst, armen en benen een ruige beharing mee te geven. Om de hals hing een zak van vossenbont met daarin nagemaakte Moustérienwerktuigen en onze Neandertaler leunde stevig op zijn eikenhouten speer met stenen punt. Ik haalde de pop onmiddellijk binnen vanwege het regenachtig weer. Gedachtig 'De Stam van de Holenbeer' kreeg mijn Abraham meteen al de roepnaam 'Durk'. (Wie zou Jean Auel ooit de suggestie aan de hand hebben gedaan, de meest onhebbelijke Neandertaler uit haar boek die naam te geven?).

Het zou zonde zijn geweest, een dergelijk fraai werkstuk na de verjaardag weg te gooien en vandaar dat onze Durk op de zolder belandde.

Al gauw was ik op het idee gekomen, dat zo'n Neandertaler een ideale blikvanger zou kunnen zijn voor een archeologische tentoonstelling. Bij tijd en wijle moest hij dan ook als zodanig de kost verdienen. Hij trad een keer op bij een kleinschalige expositie, maar het grote werk kwam pas toen de Archeologische Sectie van Het Noordbrabants Genootschap in april 1987 een formidabele jubileumtentoonstelling opzette in het Kempenlandmuseum in Eindhoven. Bij gelegenheid van het eeuwfeest van het Genootschap werden daar topstukken uit privé-collecties van amateurs samengebracht onder het motto: 'Helse Hartstochten'. Peter Toben, de directeur van het museum, had die titel ontleend aan een uitspraak van prof. dr. W. Glasbergen, die 'helse hartstochten' in verband bracht met amateur-archeologen, niet geheel ten onrechte. Zo'n expositie vergt heel wat organisatie, maar het loont de moeite en het zou vaker moeten gebeuren, want er zijn immers veel interessante bodemvondsten in particuliere handen en het grote publiek krijgt die zelden of nooit te zien. Durk maakte overuren in Eindhoven, maar het zou nog erger worden....

De familie Kerkhof uit 's-Hertogenbosch, vader, moeder en zoon Peter, was bezeten van sierstenen en fossielen. In hun vrije tijd handelden ze daar ook wat in vanuit hun woonhuis, totdat Peter besloot van zijn hobby een beroep te maken. In de jaren tachtig werd een dubbel woonhuis gekocht in het Eindhovense Strijp en de helft ervan werd ingericht als winkel. De zaken werden fors aangepakt. Elk jaar organiseerde Peter een open dag met een bepaald thema en die werd dan in de media met veel tamtam aangekondigd. Vooral Radio Omroep Brabant zorgde ervoor dat belangstellenden van heinde en verre toestroomden.

In augustus 1990 was het thema 'De Neandertaler', wel wat verrassend gezien de aard van de winkel. De expositie zou dan ook worden verzorgd door een speciaal daarvoor ingehuurd Belg, maar die belde de avond tevoren af....

Daar sta je dan met al je publiciteit en met je gewekte verwachtingen! Er viel niets meer af te zeggen. Moeder Kerkhof liet zich niet meteen uit het veld slaan. Ze pakte het telefoonboek van 's-Hertogenbosch en begon voor de voet alle Van der Lee's

'Durk' de Neandertaler.

De 'Abraham' voor amateur-archeologen.
Foto: Anton van der Lee.

te bellen die erin voorkwamen. Dat waren er 42, want mijn voorouders kenmerkten zich vooral door een grenzeloze vruchtbaarheid en armoede, wat ongetwijfeld oorzakelijk met elkaar verband houdt. En dan is het lastig om de juiste man te vinden als je zijn voornaam niet kent. Ik pakte die zaterdagavond zelf de telefoon op en meldde me met een zakelijk "Van der Lee". Aan de andere kant: "Met de archeoloog"? Toen ik bevestigend antwoordde, klonk er een diepe zucht van verlichting en vervolgens werd ik deelgenoot gemaakt van het probleem waarmee zoonlief was geconfronteerd.

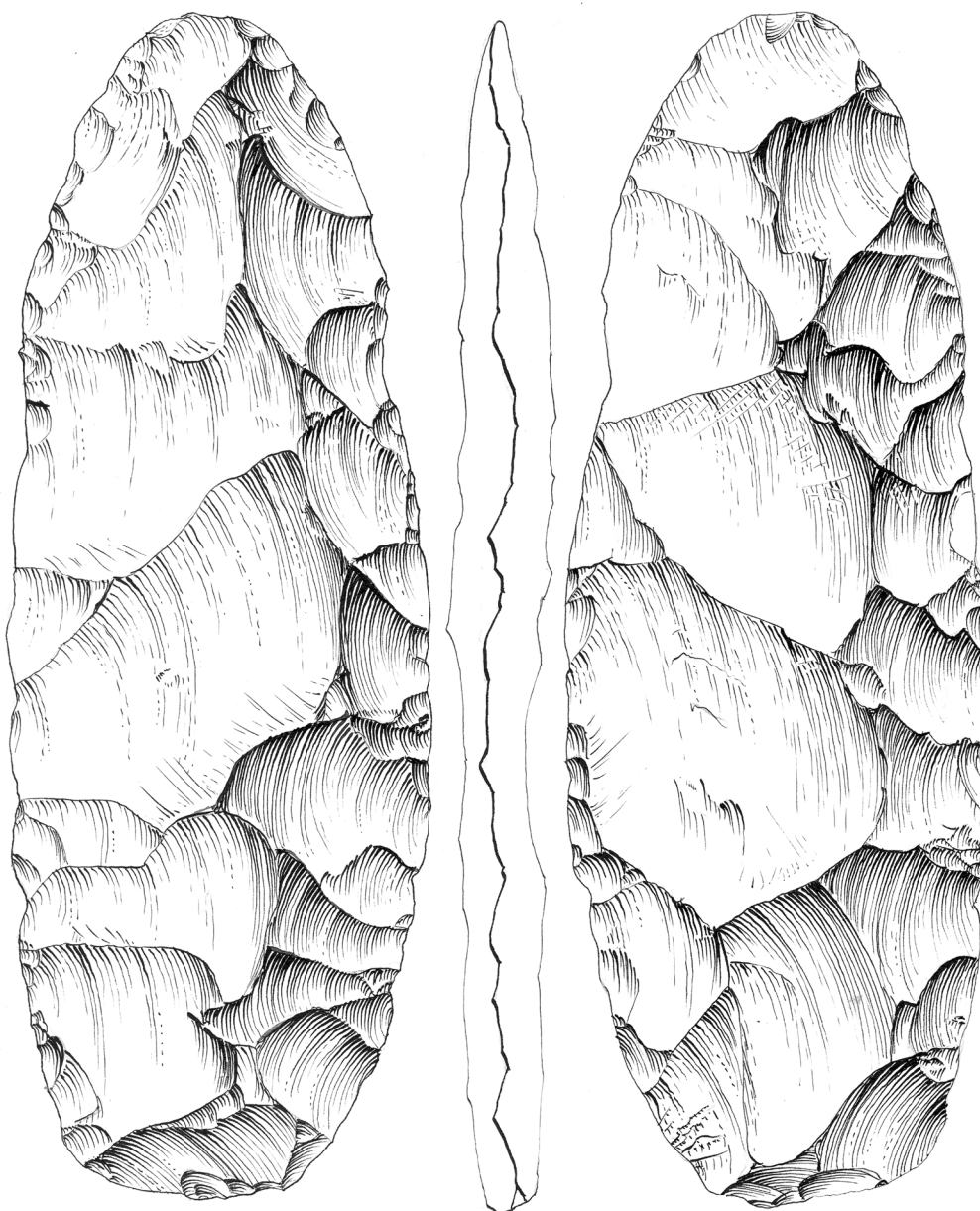
De volgende morgen werd Durk weer ingeladen, samen met de nodige Moustérienvondsten en illustratiemateriaal. Peter Kerkhof, zelf geen amateur-archeoloog, had door toeval een paar artefacten in zijn bezit en als die bij het thema pasten, dan kon ik die gerust erbij leggen. De vuistbijl uit Libië was te oud, maar kijk nou eens zeg, die grote bladspits van de 'Altmühl-gruppe'.... Ik bekeek hem met bewondering en vroeg aan Peter waar hij die vandaan had. "O, die zat toevallig tussen een partij sierstenen, die ik in Idar-Oberstein heb gekocht".

De open dag was een succes. Er was typisch sprake van twee categorieën bezoekers: de echte siersteenadepten die de Neandertaler geen blik waardig keurden en degenen die juist vanwege het thema waren gekomen. Vooral de jeugd had aandacht voor Durk. Als ik even niet keek, dan tilden sommigen stiekem het lendenvel op alsof het een kilt was om te kijken of er 'iets onder zat' en vervolgens besmuikt te lachen of blikken van verstandhouding met elkaar te wisselen: jawel hoor! Peter was gecharmeerd van de belangstelling voor de oermens en daarom vroeg hij of die nog een dag mocht blijven staan, want de volgende morgen zou er een klas schoolkinderen komen. Nou ja, geen probleem, als hij hem tenminste dan zelf naar Den Bosch zou repatriëren.

Toen ik tegen sluitingstijd mijn spullen weer inpakte, vroeg ik de jongeman of hij mij het wilde laten weten, wanneer hij eventueel de bladspits van de hand zou willen doen. "Hoezo, kun jij daar dan iets mee"? Natuurlijk 'kon' ik er iets mee. "Nou ja, dan neem je hem toch mee"!

Ik besepte onmiddellijk, dat ik daarvoor zelfs wel twee open dagen had willen bijspringen.

Onze bladspits is niet gemaakt uit vuursteen, maar uit wat de Duitsers 'Hornblende' noemen. Hij is bewerkt over het hele oppervlak d.m.v. slagretouche. Voor wie meer over de achtergronden van dit type artefact zou willen weten, is nog steeds de

Bladspits van de Altmühlgruppe uit de Eifel - 35.000 BP. Materiaal: Hornblende. Collectie: Anton van der Lee. Tekening (1:1): P. Dijkstra.

publicatie over Mauern van dr. A. Bohmers het meest belangwekkend (Bohmers, 1951). Ook het boek van Allsworth-Jones over het 'Szeletien' is verhelderend (Allsworth-Jones, 1986). In Nederland zijn er nauwelijks voorbeelden van gevonden: een fragment op de Aardjesberg in het Gooi (Stapert, 1992) en een complete spits op een voetbalveld langs de Tongelreep in Eindhoven (Roebroeks, 1986). Nóg een exemplaar ontdekte ik in de neolithische opstelling van het vroegere Goltziusmuseum in Venlo, maar wanneer je als amateur zoiets meldt bij de conservator, dan wordt daar vrijwel nooit actie op ondernomen. In het nieuwe museum is het unieke stuk dan ook niet eens meer geëxposeerd.

Literatuur:

Allsworth-Jones, P., 1986: The Szeletian and the Transition from Middle to Upper Palaeolithic in Central Europe. Oxford. **Bohmers, A., 1951:** Die Höhlen von Mauern. Palaeohistoria I, Groningen. **Roebroeks, W., 1986:** Eindhoven. In W.J.H. Verwers: Archeologische Kroniek van Noord-Brabant 1981-1982. Waalre. **Stapert, Dick, 1992:** Een bladspitsfragment van de Aardjesberg (Hilversum, N.H.): bewoning tijdens het Midden-Pleniglaciaal? Paleo-Aktueel 3, pp 29-32.

Durk is niet meer teruggekeerd. Toen Peter een afspraak wilde maken om de voormalige Abraham te komen terugbrengen, begreep ik hoe hem dat aan het hart ging. Ik heb hem toen de pop maar cadeau gedaan. Later gaf hij mij er nog een hangertje voor van een in goud gevatte robijn en ook nog een stuk bergkristal, dat voor degenen die daarin geloven zou beschermen tegen diefstal. Ik ben te nuchter voor dat soort dingen. Desondanks hoop ik dat de glasheldere steen toch als waakhond voor mijn dierbare 'Altmühl' bladspits zal willen fungeren....